

ka - zbornik bošnjačkih tradicionalnih pjesama - oko 300 junačkih pjesama sa 250.000 stihova. (...) Posebno je značajno što je čitava akcija na sakupljanju bošnjačke epike bila usmjerena na bilježenje pjevačkog repertoara najboljih znalaca bošnjačke epike iz zapadne Bosne, pa su i pjesme u rukopisnom Marjanovićevom zborniku predočene po pojedinim kazivačima, njihovim prenosiocima i sutvorcima." Naročito valja skrenuti pažnju na sintagmu profesorice Buturović "prenosiocima i sutvorcima". To govori da se ista pjesma mogla od različitih kazivača čuti u više varijanata. Sve je ovisilo o situacionom raspoloženju narodnog pjevača. Marjanović u popratnim napomenama svoga izdanja i sam ističe kako je negdje odustao

od prevelikih epskih ponavljanja u pojedinim pjesmama s obzirom da ih kod drugih kazivača nema...

Pred nama je, dakle, knjiga koju valja *čitati* kao dragocjenu književnoumjetničku činjenicu. Povijest je samo onaj prijeko nužni "prostor" i "dekor". Bez obzira što bismo se lahko mogli složiti sa onima koji tvrde da je 17. stoljeće za prostor Bihacke krajine, Like, sve do "Kotara ravnih" bilo herojsko doba. Jer, ako Krajina i jeste bila "krvava haljina", na sebi je stoljećima *taložila* tanahni vez vječitog prkosa i trnje. Krajiški junaci svjesni su zla u onoj mjeri koliko nastoje da mu se odupru. Pjesma je samo ustopice pratila zvonki zov sablje, junačke podvige, stečene rane, ali ispod nje se mogla nazrijeti i nostalgija za

"pustim prošlim" s obzirom da su pjesme nastajale nakon što se muslimanski živalj morao povlačiti s područja Like i drugih zapadnih, isturenijih dijelova tadašnje Bosne i koncentrirati u slivovima Une ili Sane. U pjesmama manje postaje važna "koncentracija radnje", što je, prema mišljenju A. Schamusa, "jedna najbitnija oznaka hrišćanske epike", nego koncentracija karaktera. Koliko god da zbivanja jesu munjevita i sudbinski neumitna, junaci se ne *odriču* svoga životnog poslanja i poruke. Zato je prilaz krajiškoj epici otvoren iz više pravaca. A samoga središta našega mogućeg "dolaska" zapravo i nema. On već dugo postoji duboko u nama.

NOVOST U UDŽBENIČKOJ LITERATURI

Fatima Lačević, Estetika (za srednje umjetničke škole), "Sarajevo Publishing", Sarajevo, 2001.

U prilici smo predstaviti jedan novi srednjoškolski udžbenik koji će doprinijeti boljem razumijevanju filozofije i estetike posebno.

Kao dugogodišnji srednjoškolski profesor a danas profesorica estetike na Katedri za filozofiju autorica je sasvim dobro primijetila da se srednjoškolcima i na ovaj način treba pomoći u boljem razumijevanju filozofske problematike. Premda je udžbenik posebno namijenjen učenicima koji se šire bave izučavanjem umjetnosti, budućim muzičarima, likovnjacima, dizajnerima... vidim ga i kao neophodnu literaturu gimnazijalcima i svim školama (učiteljskoj,

medresi...), gdje se stječu opća kulturna i civilizacijska znanja i, konačno, formira ukus budućih intelektualaca.

Da li uopće treba posebno naglašavati da se sporadično malo bavimo onim što su kulturne navike i ukus budućih generacija za čije formiranje smo i sami velikim dijelom odgovorni? Bez želje da bude pretenciozna i da nam nameće neki isključivi put za razumijevanje umjetnosti koji je možda njoj samoj najbliži, autorica sa mudrošću iskusnog metodičara odlučuje da joj motiv proučavanja budu Džubranovi stihovi. "Učitelj, ako je doista mudar ne nudi ti da

uđeš u kuću njegove mudrosti, nego te vodi do praga tvojega duha..."

Udžbenik nudi pregled značajnih učenja estetičara i izbor izvornih tekstova. U prvom dijelu dato je upoznavanje sa pojmom estetike i predmetom njenog proučavanja.

Tu se naglašava potreba za odgovorom na pitanje: "Šta je to samo umjetničko biće?" "Estetika se ne zadržava samo na pojedinačnom, ne ograničava se samo na jedno umjetničko djelo. Estetika razmišlja o pojmu bića a unutar kojeg je i umjetničko biće" 1)

Ono što je karakterisalo klasičnu estetiku bio je integralan čovjek, dok se u modernoj estetici čovjek i svijet razjedinjuju.

Estetika je vremenom prestala biti opći nazor o suštini umjetnosti. Ona mora otkrivati uvijek iznova istinu da je umjetničko djelo mnogo složenije nego što je to njezin suženi prostor tretira.

Za elementarno poznavanje estetike vezana je spoznaja njenih osnovnih kategorija te se tako up-

oznajemo sa analizom Lijepog Uzvišenog, Tragičnog, Komičnog.

Vrlo je značajno da većina razlikuje prirodno lijepo i umjetnički lijepo kao i to kakav je to ontološki a kakav gnoseološki aspekt umjetnosti.

Kako razlikovati estetski predmet i na koji način o njemu donosimo estetski sud?

Svjesna činjenice da je ova problematika učenicima apstraktna, Tretiranje filozofske problematike podrazumijeva poznavanje za to primjerene terminologije, prof. Lačević je poslije svake methodske jedinice dala objašnjenje za one filozofske termine koji su tu novi. Ovdje je posebno vođeno računa o olakšavanju izučavanja estetike učenicima koji nemaju filozofiju već samo estetiku.

U tom kontekstu je i pregled estetičkih učenja kojima prethodi prikaz filozofskog učenja a potom se izlaže estetska teorija dotične škole.

Polazeći od rađanja estetike u Antici pa do kretanja u Savremenoj estetici vidljivo je da se od apsolutnog saznanja umjetničkih pojava završava u istraživanju u konkretnoj vrsti umjetnosti te nastajanju

mnogobrojnih estetika muzike, filma, arhitekture, itd.

Moderna umjetnička djela prelaze preko u estetici važećih pravila vrednovanja. To je posebno vidljivo u modernoj muzici.

“Moderna muzika upućuje svojim izrazom na unutarne sukobe i suprotnosti postojećih društvenih odnosa. Kad se protivriječnosti svijeta misle u muzici, a ona je najsamostalnija umjetnost, to tada svjedoči o nepomirljivim sukobima u svijetu. 2)

Pregled estetičkih teorija završava se sa estetikom moderne umjetnosti i njenom težnjom da govori o umjetnosti koja hoće da bude način života i da je sudionik svim oblicima savremenosti. Tako avangardizam u umjetnosti izražava sve one težnje umjetnika da iskoče iz tradicionalnog kolosijeka. U tom smislu umjetnosti postaje istovremeno i kritika postojećeg i traženje novog puta i novih istina.

Pitanje kakva treba biti umjetnost u modernom svijetu koji je po sebi već razbijen i otuđen sadrži u sebi i moguće odgovore?

Tako imamo savremenu poeziju koja je igra riječima, romani nemaju klasičnu fabulu u drami se

ne zbiva ništa osim Ništavila. Sve to upućuje na stanje modernog svijeta.

Umjetnosti ostaje da poima život kao nemoćni krik umjetnika u jednom dehumaniziranom svijetu. Moderni svijet i sve ono što ga takvim čini jest pod dominacijom scientističkog uma.

U razumijevanju i analizi ovih pojava prof. Lačević naglašava da estetika ima smisla ako istražuje unutarne izvorne veze između svijeta i njegovog izražavanja u umjetnosti.

Udžbenik je obogaćen izborom tekstova vezanih za estetsku tematiku koja se izlagala. Oni su ovdje u funkciji bližeg razumijevanja problema ali i ostvarivanje dijaloga između učenika i nastavnika. Tek u dijalogu je moguće razvijati filozofsko mišljenje učenika i poučavati ga da samostalno donosi estetske sudove.

Almedina Bektić-Čelebić

Bilješke:

1) Ibid, str., 17

2) Ibid, str., 64

RAZUMIJEVANJE DUHA VREMENA

Jusuf el-Karadawi “Kultura naobrazbe da’ije” KPD “Svjetlost” - Konjic, 2000. Prijevod

Svestrano i temeljito, poznavanje islama kao i drugih neislamskih svjetonazora učinilo ga je često citiranim autoritetom širom svijeta. Ono što nam se posebno čini značajnim istaknuti je njegov napor da se islam predstavi savremenom čovjeku na njemu prihvatljiv način. Čovjeku koji je danas suočen sa mnoštvom ideoloških strujanja i kvaziteorija.

Usljed složenosti problematike svijeta u kojem živimo, onaj ko u tom

svijetu poziva u islam mora se suočiti s njegovim problemima, poznavati ih iznutra i djelovati u pravcu pozivanja ka Istini. Zbog toga on razmatra šta sve da’ija (to jest onaj koji poziva u islam) mora poznavati kao dio svog ličnog naoružavanja.

Posebna vrijednost knjige je posećenost na oružje da’ije koji se odnosi na idejnu i kulturnu stranu. On se, naime, pita koji je nužni obrazovni

nivo koji treba posjedovati da’ija danas? Sigurno je da se ti zahtjevi, s obzirom na povijesnu situaciju u kojoj se pozivalo u islam, drastično mijenjali.

Najvažnije oružje da’ije je Iman, i to onaj Iman što se nosi u srcu a potvrdi ga djelo. Druga vrsta oružja je moral, koji on označava kao plod istinskog vjerovanja. Potom slijedi znanje, naobrazba ili kultura. Ovo posljednje je predmet šire rasprave.

Sigurno je da se savremeni čovjek na svom putu ka spoznaji Boga nalazi u delikatnoj situaciji. On mnogo više zna od ljudi u ranijim stoljećima, ali je zato i mnogo više zbunjen i izgubljen u poplavi znanja i kvazi znanja koje mu se nudi. Njegov svjetonazor